

TEYİTLİ AKREDİTİFE İLİŞKİN HUKUK GENEL KURULU'NUN

18.12.2002 TARİH VE “E. 2002/12-1078, K. 2002/1072”

SAYILI KARARININ İRDELENMESİ

Tamer BOZKURT*

I. GENEL OLARAK AKREDİTİF VE ORTAYA ÇIKIŞI

A. Genel Olarak

Akreditif, üçlü hukukî ilişkilerin en tipini oluşturmaktadır. Akreditif, mevzuat düzeyinde bir hükme bağlanmamış; uygulamanın ortaya çıkardığı bir ihtiyaç olarak karşımıza çıkmıştır. İlginçtir ki, akreditifin ortaya çıkmasına neden olan durum, tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerdeki “ifa sırası” sorunudur. Gerçekten de, Borçlar Kanunu’nun 81. maddesine göre, tam iki tarafa borç yükleyen sözleşmelerde sözleşme ile ifa sırası kararlaştırılmamışsa veya işin niteliğinden aksi anlaşılmıyorsa, edimin ifasını talep eden kişinin, kendi edimini ifa etmiş veya en azından ifasını teklif etmiş olması gerekir; aksi hâlde diğer taraf geçici niteliğe sahip olan “ödemelik def”ni (*exceptio non adimpleti contractus*) ileri sürerek, kendi edimini ifa etmekten kaçınabilir.

Yukarıdaki ifa sırasının daha büyük sorunlara neden olduğu borç ilişkileri ise, özellikle uluslararası satım sözleşmelerinde görülmektedir. Alıcısı ve satıcısı farklı ülkelerde olan bir satımda, tarafların sözleşme konusu malları ve bedeli önce ifa etmek için bir nedenleri bulunmamaktadır; çünkü uluslararası bir satımda bir tarafın diğerine güvenmesi için bir neden yoktur. Mallar gönderilmesine rağmen, satım bedelinin ödenmemesi durumunda, yabancı bir ülkede alacağın tahsilini sağlamak sıkıntı yaratır. Bu güvensizlik ise, uluslararası ticarete büyük sorunların yaşanmasına neden olur; çünkü birbirine

* Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı doktora öğrencisi.

güvenemeyen taraflar ticarî ilişkiye girmek istemeyeceğinden, ticaret hayatı büyük darbe görür.¹

İşte yukarıda açıklanan nedenlerle, uluslararası nitelik taşıyan sözleşmelerde (özellikle satım sözleşmesinde) ifa sırasının yarattığı sıkıntı ve güvensizliği aşabilmek için, ödemenin akreditif yolu ile gerçekleştirilmesi yoluna gidilmiştir. Akreditif, anılan sakıncaları en aza indiren bir ödeme aracıdır.²

B. İşleyişi

Akreditifte üç taraf bulunur. Bunlar, *akreditif âmiri* (ithalatçı-alıcı); *akreditif bankası* (âmir banka) ve *lehtar* (satıcı-ihracatçı)dır. Bu kişilere genelde bir muhabir banka da eklenir. Burada, satıcı (lehtar) ile alıcı (ithalatçı) arasında genelde uluslararası bir satım sözleşmesi kurulur. Buna temel ilişki denilmektedir. Bu anlaşmada, ödemenin akreditif yolu ile gerçekleşeceği kararlaştırılır. Bu anlaşmadan sonra, akreditif âmiri olan ithalatçı, akreditif bankasına giderek bir akreditif hesabı açtırır.³ Daha sonra, ithalatçının bankası olan âmir banka, akreditif metnini hazırlar. Uygulamada, âmir banka alıcının ülkesinde bulunurken, ödeme kolaylığı sağlamak için bir de satıcı (lehtar)ın ülkesinde bir muhabir banka tayin edilir. İthalatçının bankası (âmir banka), akreditif metnini muhabir bankaya gönderir. İhracatçının (lehtar) bankası konumunda olan muhabir banka da bu metni ihracatçıya verir. İhracatçı bunu aldıktan sonra, malları yükler ve akreditif metninde belirtilen evrakı; örneğin fatura, konişmento veya sigorta poliçesini, kendi

¹ Akreditifin ortaya çıkmasındaki güven sorunu ile ilgili olarak bkz. Bahtiyar, Mehmet, "Akreditif ve Milletlerarası Özel Hukukta Doğurduğu Sorunlar", *Batider*, 1990, C. XV, S. 3, s. 73 vd; Somuncuoğlu, Ünal, "Akreditif İşleminde Özellikle Türk İhracat Mevzuatı Açısından Yerel (Aracı) Bankaların İhracatçı Karşısındaki Hukuksal Durumu ve Sorumlulukları", *Batider*, 1983, C. XII, S. 1, s. 52.

² "Akreditif ve özellikle belgeli akreditif, ayrı ülkelerde bulunan ve kambiyo (döviz), ithalat, ihracat konularında değişik rejimlere tabi olan ihracatçı ile ithalatçı arasındaki ilişkilerin güven içerisinde yürüyüp sonuçlanmasını sağlar. Bu sayede akitler, örneğin bir alım-satım akdinin tarafları ayrı ülkelerde olmalarına karşın, malın teslim ve semenin ödenmesi gibi edaları karşılıklı olarak yerine getirmek olanağı elde etmiş olurlar". [11. HD, 10.2.1977, E. 1976/5881, K. 1977/558 (www.kazanci.com.tr)].

³ Kaya, Arslan [Ülgen, Hüseyin/Teoman, Ömer/Helvacı, Mehmet/Kendigelen, Abuzer/Nomer Ertan, Füsün], *Ticarî İşletme Hukuku*, İstanbul 2006, N. 787; Poroy, Reha/Yasaman, Hamdi: *Ticarî İşletme Hukuku*, B. 10, İstanbul 2004, s. 167; Bahtiyar, agm, s. 75.

bankasına verir.⁴ Muhabir banka da bunları akreditif bankasına (âmir bankaya) gönderir. Akreditif bankası, bu durumu alıcı-ithalatçıya bildirir. İthalatçı da bankadan evrakı alıp malları gümrükten çekmek ister. Ancak bunun için, ya daha önceden akreditif bedeli hesabından bloke edilmiştir ya da evrakı almadan önce akreditif bedelini bankaya ödeyecektir. Bununla beraber mallar alınır ve ithalatçının bankası olan âmir banka, mal bedelini ihracatçının bankası olan muhabir banka aracılığı ile ihracatçıya öder⁵. Böylece uluslararası nitelikteki bu satım sözleşmesinde malların teslimi ve bedelin ödenmesi sorunsuz halledilir.

Akreditifte göze çarpan en önemli nokta, alıcı ile satıcı arasındaki temeldeki borç ilişkisinin, akreditif ilişkisinden tamamen bağımsız olmasıdır. Bu yüzden bankalar, belgelerin şekli, yeterliliği, gerçek veya sahte olup olmadığından dolayı bir sorumluluk üstlenmez.⁶

Akreditif ilişkisinde dikkati çeken bir başka kişi ise, muhabir bankadır. Muhabir banka, işlemin gerçekleşmesinde üstlendiği sorumluluğun kapsam ve niteliğine göre; *ihbar*, *ödeme* veya *teyit bankası* sıfatlarından biri ile hareket etmektedir.⁷ Muhabir banka genelde lehtarın bulunduğu ülkededir; bunun aksine akreditif bankası ise akreditif âmirinin bulunduğu ülkede yer almaktadır. Muhabir bankanın asıl önemli işlevi ise, teyit bankası sıfatını taşıdığı durumlarda lehtara karşı, akreditif bankasının yanında bağımsız ve aslı bir yükümlülük altına girmesidir. Bu durum, lehtar açısından önemli bir güvence olarak karşımıza çıkmaktadır.⁸

⁴ Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Göğer, Erdoğan, *Akreditif Muamelesi ve Hukukî Mahiyeti*, B. 2, Ankara 1980, s. 115 vd.

⁵ Şanlı, Cemal/Ekşi, Nuray, *Uluslararası Ticaret Hukuku*, B. 2, İstanbul 2003, s. 100-101; Kaya, [Teoman /Helvacı/Kendigelen/Nomer Ertan], *a. g. e.*, N. 788.

⁶ Şanlı/Ekşi, *a. g. e.*, s. 102-103; Bozkurt, Sevgi, *Akreditifin Uygulanması*, Ankara 2006, s. 5 vd.

⁷ Kaya, [Teoman /Helvacı/Kendigelen/Nomer Ertan], *a. g. e.*, N. 789; Bozkurt, *a. g. e.*, s. 35.

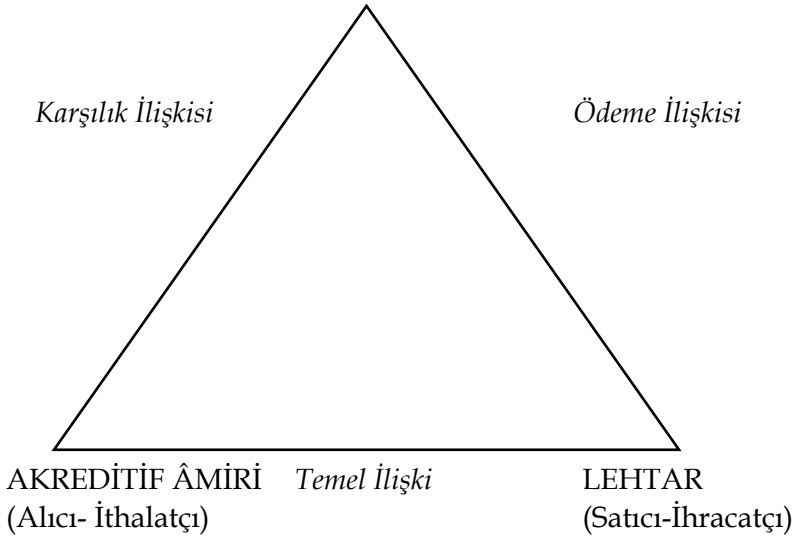
⁸ "Akreditifin teyit edilmesi halinde muhabir banka, bu teyit nedeniyle akreditif alacaklısının (satıcının) borçlusu durumuna girer. Başka bir deyişle muhabir banka ile ihracatçı arasında, akreditif bankası ile olan ilişkilerin dışında ayrı bir borç ilişkisi doğmuş olur. Bu borç taahhüdü BK.nun 17. maddesi hükmüne uyan illetten mücerret bir borç ikrarı niteliğindedir. Akreditif alacaklısı, şayet münasip zaman içerisinde red etmemiş ise teyit mektubu ayrıca kabule hacet kalmaksızın hüküm ifade eder. Çünkü muhabir banka, gerek işin özel niteliğinden ve gerekse hal ve mevkii icabından dolayı sarih bir kabule intizar mecburiyetinde değildir. (BK. m. 6)" [11. HD, 10.2.1977, E. 1976/5881, K. 1977/558 (www.kazanci.com.tr)].

Akreditif bankası ile muhabir bankanın konumunun da incelenmesi gerekir. Akreditifle ilgili olarak Milletlerarası Ticaret Odası'nın yeknesak kurallarını içeren 600 sayılı broşüründe, muhabir bankanın bu yükümlülüğünün niteliğinin âmir bankanın sorumluluğuna ek, kesin bir taahhüt olarak belirtilmiştir.

ŞEMA 1

AKREDİTİF BANKASI

(Âmir Banka) (Alıcının ikâmetgahında bulunur)

II. OLAY

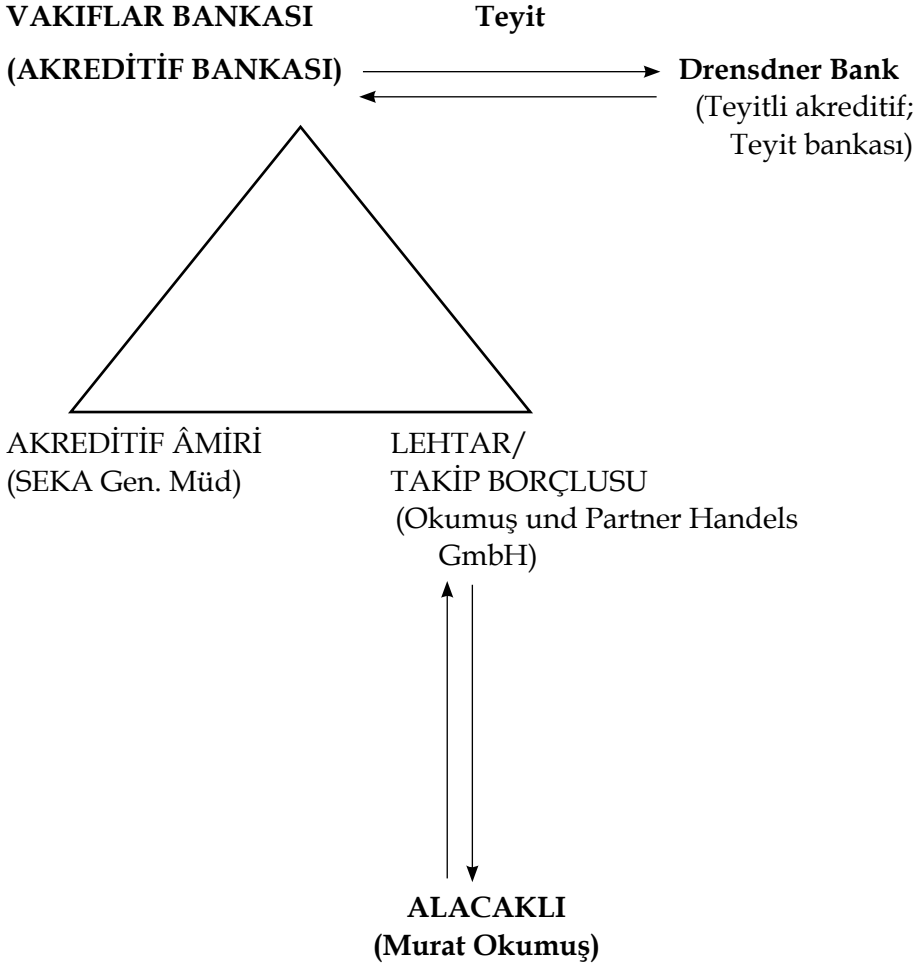
Murat Okumuş ile "Okumuş und Partner Handels GmbH" arasında bir karz akdi yapılmış ve Murat Okumuş, anılan şirkete borç vermiştir. Bu borç karşılığında da 10.3.1999 tanzim ve 10.8.1999 vade tarihli bir bono almış; bononun vadesinde ödenmemesi üzerine borçlu şirketin taşınır ve taşınmaz malları ile üçüncü kişilerdeki hak ve alacaklarının hazine dair 20.9.1999 tarihinde ihtiyatî haciz kararı alınmış ve icraya konulmuştur.

SEKA Genel Müdürlüğü, “Okumuş und Partner Handels GmbH” adlı şirketle bir satım sözleşmesi yapmış; satıcı şirket, SEKA Genel Müdürlüğü’ne kâğıtlık odun satmıştır. Aradaki anlaşmaya göre, akreditif âmiri konumundaki ithalatçı SEKA Genel Müdürlüğü, İzmit Vakıflar Bankası nezdinde bir akreditif hesabı açtırmıştır. Böylece Vakıfbank AŞ akreditif âmiri konumuna geçmiştir. Daha sonra olaydan anlaşıldığı kadarıyla, Almanya’da mükim lehtar şirket “Okumuş und Partner Handels GmbH” için, Almanya’daki “Dresdner Bank AG”, bu akreditifi teyit etmiştir. Böylece takip borçlusu şirket ile Vakıflar Bankası arasında dönülemez-teyitli akreditif ilişkisi ortaya çıkmış; *Dresdner Bank*, teyit bankası konumuna girmiştir.

Bu arada akreditif lehtar “Okumuş und Partner Handels GmbH”nin yukarıda anılan karz akdi dolayısıyla alacaklısı Murat Okumuş, akreditif lehtar/takip borçlusu şirketten alacağına karşılık, şirketten aldığı bonoya dayanarak ihtiyatî haciz işlemi başlatmış; taşınır ve taşınmaz malları dışında borçlusunun üçüncü kişideki (akreditif bankası Vakıflar Bankası AŞ) akreditif alacağı için, İcra ve İflâs Kanunu’nun 89. maddesi gereğince haciz ihbarnamesi göndermiştir. Sorun da bu noktada çıkmış; alacaklının borçlusunun üçüncü kişi olan akreditif âmiri Vakıflar Bankası’ndaki alacağına, teyit bankasına başvurulmadan haciz işleminin yapılıp yapılamayacağı tartışılmıştır. Bu tartışmada dikkati çeken en önemli noktalar, teyitli akreditifin niteliği ile akreditif bankası ile teyit bankasının lehtar karşısındaki konumudur.

Vakıflar Bankası, birinci haciz ihbarnamesine, aşağıda belirteceğimiz gerekçelerle itiraz etmiş; borçlunun kendi nezdinde herhangi bir alacağının doğmadığını ileri sürerek ödeme talebini reddetmiştir. Bunun üzerine alacaklı da, Vakıflar Bankası’nın buna haksız olarak itiraz ettiğini, yedindeki parayı ödemesi gerekirken ödemeyerek kendilerini zarara uğrattığı gerekçesi ile İcra ve İflâs Kanunu’nun 89. maddesinin IV. fıkrası gereğince “İcra Tetkik Mercii”nde⁹ tazminat davası açmıştır.

⁹ 12.2.2004 tarih ve 5092 sayılı Kanun’un 11. maddesi ile eklenen Geçici 6. madde gereğince, “icra tetkik mercii”, “tetkik mercii” ve “mercii” ibareleri “icra mahkemesi”; “icra mercii hakimi” ve “mercii hakimi” ibareleri “icra hakimi” olarak değiştirilmiştir.

III. YEREL YARGI YERİNİN DEĞERLENDİRMELERİ

Aşağıda inceleneceği gibi, mahkeme kararlarında asıl tartışma konusu yapılmış olan nokta; teyitli akreditifte lehtarın hem âmir bankaya, hem teyit bankasına başvuru olanağının olup olmadığıdır. Yerel yargı yerinin bu konudaki tavrı, kararlarda ayrıntılı olarak gösterilmese de, Hukuk Genel Kurulu Kararı'nda yerel yargı yerinin akreditif bedelinin teyit veya akreditif bankasından istenebileceğini belirtmiş; davalı Vakıflar Bankası nezdinde doğmuş olan ve davacı alacağı karşılığında hacz edilen akreditif bedelinin, davalı tarafından icra dosyasına ödemesi gerekirken ödenmediği gerekçesi ile davanın kısmen kabulüne

karar verilmiştir. Bunun üzerine karar temyiz edilmiştir. Yargıtay 12. Hukuk Dairesi, aşağıdaki gerekçelerle bozmuştur.

IV. YARGITAY 12. HUKUK DAİRESİ'NİN KARARI¹⁰

Yukarıda belirtildiği gibi, akreditif lehtarını şirketin Vakıflar Bankası nezdindeki akreditif alacağına, alacaklı Murat Okumuş tarafından 20.9.1999 tarihinde haciz konulmak istenmiştir. Vakıflar Bankası ise 23.9.1999 tarihinde, İcra ve İflâs Kanunu'nun 89. maddesinin I. fıkrasındaki birinci haciz ihbarnamesine itiraz etmiştir. Davalı banka vekili, itiraz dilekçesinde, akreditiflere ilişkin uluslararası kurallar gereğince, teyitli akreditifte, teyit bankası olan "Dresdner Bank A.G"nin, akreditif bankası olan davalı banka gibi, lehtara karşı mücerret, aslî ve bağımsız bir borç taahhüdü altına girdiğini, teyit işlemi gerçekleştiğinde teyit bankasının uygun belgelerin ibrazı halinde lehtara ödeme yapma yükümlülüğü altında olduğunu, dolayısıyla lehtarın alacağının teyit bankası nezdinde doğacağını, akreditif bankası nezdinde herhangi bir alacağın bulunmayacağını; davalı bankaya haciz ihbarının tebliğ edildiği tarihte, borçlu şirketin davalı nezdinde doğmuş herhangi bir alacağının mevcut olmadığını; teyit bankasının lehtara ödeme yaptığını, teyit bankasının lehtara yapacağı ödemenin ancak o ülkede alınacak bir ihtiyatî tedbir kararıyla önlenebileceğini, Türkiye'de alınan bir ihtiyatî tedbir kararının yabancı bankayı bağlamayacağını; her ne kadar, borçlu firma yetkilisi olduğunu iddia eden Nuri Okumuş tarafından, 22.9.1999 tarihli dilekçeyle, akreditif alacağının icra dosyasına ödenmesi istenilmiş ise de, ödemeyi yapacak bankanın davalı değil, teyit bankası olması nedeniyle davalının bu talimatı uygulayamadığını; esasen, borçlu firmanın hem teyit bankasına başvurup akreditif bedelinin kendisine ödenmesini istediğini, hem yetkilisi olduğunu ileri süren Nuri Okumuş'un aynı paranın icra dosyasına ödenmesi yolunda talepte bulunduğunu, bunun bir çelişki oluşturduğunu savunarak, davanın reddini istemiştir. Bunun üzerine alacaklı vekili, 27.9.1999 tarihinde, lehtar şirketten borç için alınan bonoya dayanarak icra takibine girişmiştir. Borçlu şirket "Okumuş und Partner Handels GmbH"nin temsilcisi olduğunu iddia eden Nuri Okumuş, şirket vekili olarak "borca itirazı olmadığını ve süreler beklenmeden haciz konulmasına muvafakat

¹⁰ 12. HD, 14.11.2000, E. 2000/16851, K. 2000/17397 (www.kazanci.com.tr).

ettiğini beyan etmiştir". Mahkeme ise, adli işlemlerin ancak baroya kayıtlı avukatlar tarafından takip edilebileceğini belirterek anılan kişinin icra dairesine gelerek ödeme emrini tebellüğ etmesi ve beyanda bulunmasını Avukatlık Kanunu'nun 35. maddesine aykırı bularak ödeme emrinin tebliğinin gerçekleşmediğini; icra takibinin kesinleşmediğini belirtmiştir.

Bunun üzerine alacaklı vekili, 8.12.1999 tarihinde açılan tazminat davasında borçlu şirketin vekili Nuri Okumuş'un Vakıflar Bankası'na başvurarak akreditif alacağının icra dairesine ödenmesini talep ettiğini, buna rağmen bankanın hacedilmiş olan parayı Almanya'ya transfer ettiğini, kötüniyetli davranarak kendilerini zarara uğrattığını; İcra ve İflâs Kanunu'nun 89. maddesi gereğince icra dosyasına ödenmesi gerektiği hâlde ödenmeyen ve inkâr edilen 523.000 USD alacağın tazmin edilmesini istemiştir.

Bu arada akreditif bankası olan Vakıflar Bankası, vekilin bu talebini, birinci haciz ihbarnamesinin gönderildiği (20.9.1999) tarihten bir hafta sonra teyit bankasına bildirmiş; teyit bankası da 29.9.1999 tarihli yanıtında Nuri Okumuş tarafından ibraz edilen vekâletnamenin lehtara ödeme yapılmasını durdurma yetkisi taşımadığını ve akreditif bedelinin lehtara ödendiğini bildirmiştir.

12. Hukuk Dairesi akreditif alacağının doğumunun koşula bağlı bir alacak olduğunu, akreditif süresi içinde akreditif belgelerinin lehtar tarafından ödeme yeri bankasına ibrazı ile ödeme yeri bankası nezdinde lehtarın akreditif alacağının doğacağını belirtmiştir. Teyitli akreditifte ise, akreditif bankasının yanında teyit bankasının bağımsız ve aslî yükümlülüğü doğar. Bu banka, tıpkı akreditif bankası gibi lehtara karşı soyut, aslî ve bağımsız bir borç taahhüdü altına girer. Kısacası, teyit bankası ikinci bir akreditif bankası gibidir. Teyit bankası, lehtar tarafından akreditif süresi içinde uygun belgelerin ibrazı halinde akreditif bedelini lehtara ödemekle yükümlü olacaktır. Teyit bankasının lehtara ödeme yapması ile akreditif bankasının lehtara karşı akreditif borcu sona erer; ancak teyit bankasının alacağı doğar. Teyit bankasının isteyeceği alacak, lehtarın alacağı değil, kendi alacağıdır. Daireye göre, teyitli akreditifte teyit bankası aynı zamanda ödeme yeri bankası olduğundan teyitli akreditifin özellikleri de dikkate alınarak lehtarın öncelikle teyit bankasına başvurması gerekir. Teyit bankası herhangi bir

nedenle ödeme yapmaz ise, lehtar o zaman akreditif bankasına başvurabilir. Bununla birlikte, akreditif bankasının sonradan teyit bankasına ödememe talimatı vermesi ise, teyitli akreditifin niteliği gereği mümkün değildir. Çünkü teyit bankasının, akreditifi teyit etmekle lehtara karşı akreditif bankasından ayrı, bağımsız ve aslî bir yükümlülüğü doğar. O, artık lehtara karşı bağımsız bir borç taahhüdü altına girmiştir. Teyitli akreditifte lehtarın akreditif alacağı, ödeme bankası olan teyit bankası nezdinde doğacaktır. Alacağın akreditif bankası nezdinde doğması için, ödeme yapılmaması nedeni ile lehtar tarafından akreditif bankasına başvurulması gerekir.

Olayda akreditif lehtarı/takip borçlusu vekili tarafından doğrudan akreditif bankasına başvurulmuştur. Daha önce teyit bankasına yapılmış bir başvuru ve ödememe durumu söz konusu değildir. Bankaya haciz ihbarının tebliğ edildiği 20.9.1999 tarihinde ve itiraz tarihi olan 23.9.1999 tarihinde akreditif bankası olan Vakıflar Bankası nezdinde lehtarın doğmuş hiçbir akreditif alacağı bulunmamaktadır. Bankanın birinci haciz ihbarnamesine itirazı bu nedenlerle doğru olup, gerçek dışı bir bildirim söz konusu değildir. Nitekim teyit bankası *Dresdner Bank AG* tarafından akreditif bedeli, takip borçlusu lehtar firmaya 29.9.1999 tarihinde ödenmiş olup, bu aşamadan sonra akreditif bankası olan davalı Vakıflar Bankası'nın sorumluluğu teyit bankasına karşı doğmuştur. Bu nedenlerle Vakıflar Bankası'nın beyanının gerçeğe aykırı olduğu iddiasının kanıtlanamaması dolayısıyla davanın kısmen kabulüne karar verilmesi isabetsiz bulunmuş ve karar bozulmuştur.

12. Hukuk Dairesi'nin kararda vurgu yaptığı ve bizim için önem arz eden nokta, teyit bankasının lehtara karşı sorumluluğudur. Gerçekten de Daire, önce teyit bankasının lehtara karşı soyut, bağımsız ve aslî borç altına girdiğini belirtmiş; daha sonra ise lehtarın öncelikle teyit bankasına başvurabileceğini, akreditif bankasına doğrudan başvuru yapıp ödemeyi talep etmesinin mümkün olmadığını; ilgili belgeleri önce teyit bankasına ibraz edip ödeme talebinde bulunmadan akreditif bankasına başvuru yapmanın mümkün olmadığını; bu yüzden de birinci haciz ihbarnamesinin gönderildiği anda, takip borçlusu lehtar şirketin Vakıflar Bankası nezdinde doğmuş bir alacağı bulunmadığından, anılan bankanın ihbarnameye itirazının haklı olduğu yönünde karar vermiştir. Daire ayrıca, akreditif bedelinin takipten dokuz gün

sonra borçlu lehtara ödendiğini; bu aşamadan sonra ise sorunun Vakıflar Bankası ile Dresder Bank arasındaki iç ilişki sorunu olduğunu, teyit bankasının Vakıflar Bankası'ndan bir rücu alacağına sahip olduğunu da belirtmiştir.

V. YARGITAY HUKUK GENEL KURULU'NUN KARARI¹¹

Hukuk Genel Kurulu, kararın özet kısmında, 20.9.1999 günlü birinci haciz ihbarnamesinin davalı bankaya aynı gün tebliğ edildiği; hacze konu akreditif alacağının, teyit bankası durumundaki *Dresdner Bank* tarafından, lehtar şirketin başvurusu ve belgeleri ibraz etmesi üzerine anılan banka nezdinde doğduğu ve 27.9.1999 günü lehtara ödenmiş olduğunun dosya kapsamından anlaşıldığı; lehtarın, teyit bankasına başvurmaksızın, doğrudan davalı akreditif bankasına başvurmasına hukuken olanak bulunmadığı gibi, somut olayda, esasen belgeler ibraz edilmek suretiyle akreditif bedelinin ödenmesi istemiyle davalıya yapılmış bir başvurunun da bulunmadığı ifade edilmiştir. Borçlu şirket vekilinin 22.9.1999 günlü dilekçesindeki talep de, bu doğrultuda değil; o tarih itibariyle davalı nezdinde doğmuş olduğu ileri sürülen alacağın takip dosyasına ödenmesi yönündedir. Açıklanan bu nedenlerle davalıya haciz ihbarnamesinin tebliğ edildiği 20.9.1999 tarihi itibariyle, takip borçlusu durumundaki lehtar şirketin herhangi bir alacağının doğmadığını; bu durumda davalının anılan ihbarnameye itirazı haklı olup, gerçeğe aykırı bir beyan söz konusu olmadığı; dolayısıyla somut olayda, davacı yararına İcra ve İflâs Kanunu'nun 89. maddesi çerçevesinde tazminat istenilebilmesi koşullarının oluşmadığı ifade edilmiştir.

Hukuk Genel Kurulu, davanın dayanağını oluşturan İcra ve İflâs Kanunu'nun 89. maddesi gereğince tazminata hükmedilebilmesi için, kendisine gönderilen haciz ihbarnamesine süresi içinde itiraz etmiş olan üçüncü kişinin bu yanıtının doğru olmadığını alacaklı tarafından ispatlanması gerektiğine işaret etmiştir. Bu yüzden, somut olay açısından davalı bankanın tazminat sorumluluğu altında olup olmadığının saptanması için, haciz ihbarnamesine cevaben icra dosyasına verilen 22.9.1999 tarihli dilekçedeki gerekçe ve itirazların doğru olmadığını; başka bir deyişle takip borçlusu lehtar şirketin davalı banka

¹¹ HGK, 18.12.2002, E. 2002/12-1078, K. 2002/1072 (www.kazanci.com.tr).

nezdinde doğmuş bir akreditif alacağının olup olmadığının açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.

Kurul, açılan bir akreditife, (genellikle satıcının kendi ülkesindeki) bir bankanın, akreditif bedelini, akreditif şartlarındaki belgelerin ibrazı karşılığında satıcıya ödenmesi yükümlülüğü altına girmesi durumunda, “teyitli akreditif”ten söz edileceğini; bu durumda, akreditif lehtarını ile teyit bankası arasında, akreditif sözleşmesinden bağımsız bir sözleşme kurulmuş olacağını belirtmiş; teyit bankasının, akreditifi teyit etmekle, akreditif lehtarına karşı bağımsız ve aslî bir yükümlülük altına gireceğini ifade etmiştir. Başka bir deyişle teyit, bir garanti veya kefaleti değil; *bağımsız ve aslî bir ödeme yükümlülüğünü* ifade eder. Milletlerarası Ticaret Odası’nın 600 sayılı Yeknesak Kurulları’nın 9/b ve 10/d maddelerinde de aynı ilke kabul edilmiştir. Teyit bankasının değinilen bu bağımsız ve aslî ödeme yükümlülüğü nedeniyle akreditif bankası, teyit bankasına ödeme yapılmaması konusunda talimat vermeye de hukuken yetkili değildir.

Yargıtay Hukuk Genel Kurulu daha sonra teyit bankası ile akreditif bankasının lehtara karşı konumu konusunda *Reisoğlu* ve *Kostakoğlu*’nun görüşünü benimsemiş ve Yargıtay’ın yerleşik içtihatları da belirtilerek teyitli akreditifte teyit bankasının aynı zamanda ödeme yeri bankası niteliği taşıdığını ve akreditif lehtarının teyit bankasına (ödeme yeri bankasına) başvurmadan, doğrudan akreditif bankasına başvurup akreditif bedelinin kendisine ödenmesini isteyemeyeceğini belirtmiştir. Yargıtay’a göre, teyit bankası lehtarın başvurusu üzerine ödeme yükümlülüğünü yerine getirmez veya getiremez ise, lehtarın ancak o zaman akreditif bankasına başvurma hakkı doğar. Yine, teyit bankası, akreditifi o ülke hukukuna göre borcu söndürecek şekilde ifa ederse, lehtar haciz vs. gibi nedenlerle kendisine ait bu bedel üzerinde tasarruf edemese bile, akreditif bedeli ödenmiş sayılır ve lehtarın artık akreditif bankasına ödeme için başvurması söz konusu olamaz. Lehtara ödeme yapan teyit bankası, lehtarın halefi durumuna geleceği için, onun kendisine ibraz ettiği belgeleri akreditif bankasına gönderir. Akreditif bankası, bu belgeler gelmedikçe, yaptığı ödemedan dolayı teyit bankasına borcu doğmaz.

Kurul, kararın devamında teyitli akreditifte lehtarın akreditif alacağının teyit bankasına ibraz edeceği belgeler karşılığında ibraz anında ve ibraz yerinde doğacağını; ödeme yerinin, belgelerin ibraz edil-

diği yer olduğunu, başka bir deyişle, alacağın teyit bankası nezdinde doğacağını; alacağın akreditif bankası nezdinde doğabilmesi için, teyit bankasına başvurulmasına rağmen, alacağın herhangi bir nedenle ödenememiş olması gerektiğini de yinelemiştir.

Kararın sonuç kısmı ise řu ifadelerle tamamlanmıştır: “20.9.1999 günlü birinci haciz ihbarnamesi davalı bankaya aynı gün tebliğ edilmiştir. Hacze konu akreditif alacağının, teyit bankası durumundaki Dresdner Bank tarafından, lehtar şirketin başvurusu ve belgeleri ibraz etmesi üzerine anılan banka nezdinde doğduğu ve 27.9.1999 günü lehdara ödenmiş olduğu dosya kapsamından anlaşılmaktadır. Yukarıda açıklanan şekilde lehdarın, teyit bankasına başvurmaksızın, doğrudan davalı akreditif bankasına başvurmamasına hukuken olanak bulunmadığı gibi, somut olayda, esasen belgeler ibraz edilmek suretiyle akreditif bedelin ödenmesi istemiyle davalıya yapılmış bir başvuru da yoktur. Borçlu şirket vekilinin 22.9.1999 günlü dilekçesindeki talep de, bu doğrultuda değil; o tarih itibariyle davalı nezdinde doğmuş olduğu ileri sürülen alacağın takip dosyasına ödenmesi yönündedir. O halde, davalıya haciz ihbarnamesinin tebliğ edildiği 20.9.1999 tarihi itibariyle, takip borçlusu durumundaki lehdar şirketin herhangi bir alacağı doğmamıştır. Bu durumda davalının anılan ihbarnameye itirazı haklı olup, gerçeğe aykırı bir beyan söz konusu değildir. Dolayısıyla somut olayda, davacı yararına İİK'nın 89/5. maddesi çerçevesinde tazminat istenilebilmesinin koşulları oluşmamıştır. Mahkemece bu hususlara işaret eden Özel daire bozma kararına uyulmak gerekirken, direnme kararı verilmesi usule ve yasaya aykırıdır. Direnme kararı bu nedenle bozulmalıdır”.

VI. DEĞERLENDİRME

A. Yargıtay'ın Benzer Olaylardaki Yaklaşımı

Yargıtay'ın teyitli akreditife ilişkin kararlarına bakıldığında, Hukuk Genel Kurulu'nun yukarıda aktarılan görüşünün aslında yerleşik olduğu görülecektir. Örneğin, 19. Hukuk Dairesi'nin 17.6.1999 tarih ve E. 1994, K. 4228 sayılı kararında,¹² “Davalı S... Tekstil AŞ [akreditif âmiri], 8.12.1993 tarihinde M... Bankası AŞ`den [akreditif bankası] davacı M... Elektrik AŞ [lehtar; akreditif alacaklısı] lehine akreditif açtırmış, dava dışı S... Generale de Paris Bankası [teyit bankası] akreditife teyit ver-

¹² www.kazanci.com.tr.

miştir. Akreditifin teyit edilmesi halinde teyit bankası, akreditif lehdarının (satıcının) borçlusu durumuna girmektedir. Diğer bir ifadeyle teyit bankası akreditif lehdarına karşı bağımsız ve asli bir yükümlülük altına girmektedir. Akreditif lehdarının kural olarak önce teyit bankasına başvurma zorunluluğu bulunmaktadır. Akreditif lehdarı satış bedelinin akreditif yoluyla tahsili için üzerine düşeni yapmasına rağmen teyit bankasından tahsil edememişse bu durumda alıcıya başvuru hakkı doğar. Mahkemece davacıdan bu yöndeki delilleri sorularak toplanan deliller değerlendirildikten sonra varılacak uygun sonuç çerçevesinde bir karar verilmesi gerekirken, yazılı gerekçeyle davanın reddinde isabet görülmemiştir". Bu karara yazılmış karşı oy yazısında "Dosyadaki yazılara, kararın dayandığı delillerle gerektirici sebeplere, delillerin takdirinde bir isabetsizlik bulunmamasına ve teyit bankasının lehdara (satıcıya) karşı yükümlülüğünün hukuksal nedeninin BK.nun 17. maddesi anlamında soyut borç vaadi olmasına, lehdarın ona yönelmeksizin temel ilişkiye dayanarak amire (alıcıya) başvurmasına engel bulunmamasına göre kararın onanması gerektiği görüşümdedir" denilmiştir.

Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 10.2.1977 tarih ve E. 1976/5881, K. 1977/558 sayılı¹³ kararında da aynı sonuca varmıştır. Bu karara göre; "akreditifin teyit edilmesi halinde muhabir banka, bu teyit nedeniyle akreditif alacaklısının (satıcının) borçlusu durumuna girer. Başka bir deyişle muhabir banka ile ihracatçı arasında, akreditif bankası ile olan ilişkilerin dışında ayrı bir borç ilişkisi doğmuş olur. Bu borç taahhüdü BK'nun 17. maddesi hükmüne uyan illetten mücerret bir borç ikrarı niteliğindedir. Akreditif alacaklısı, şayet münasip zaman içerisinde red etmemiş ise teyit mektubu ayrıca kabule hacet kalmaksızın hüküm ifade eder. Çünkü muhabir banka, gerek işin özel niteliğinden ve gerekse hal ve mevkiin icabından dolayı sarih bir kabule intizar mecburiyetinde değildir. (BK m. 6). Şu izahata göre, akreditif alacaklısının (satıcının) doğrudan doğruya muhabir bankadan talepte bulunabilmesi ancak akreditifin teyitli olmasıyla mümkündür. Diğer taraftan, muhabir bankanın ister teyitli olsun ister teyitsiz akreditif alacaklısına ödemedede bulunabilmesi için akreditif şartlarının gerçekleşmesi ve belli edilen belgelerin ibraz edilmesi lazımdır. Aksi takdirde bankanın ödeme yükümlülüğünden söz edilemez".

Yine Yargıtay 19. Hukuk Dairesi'nin 21.11.1997 tarih ve E. 1997/7126, K. 1997/9916 sayılı kararında¹⁴ da vurgu yapılmıştır: "Akreditifin teyit edilmesi halinde, muhabir banka bu teyit nedeniyle akreditif ala-

¹³ www.kazanci.com.tr.

¹⁴ www.kazanci.com.tr.

caklısının (satıcının) borçlusu durumuna girer. Bir başka deyişle teyitli akreditifle, usulüne uygun olan belgeler karşılığı ödeme yapmayı, teyit bankası da ayrıca taahhüt etmekte ve bu suretle taahhüt altına girmektedir. Teyit bankasının lehtara karşı yükümlülüğü mücerret bir borç ikrarı niteliğinde olup, davacı satıcının öncelikle teyit bankasına başvurması zorunlu olup alacağın teyit bankasından tahsil edilememesi halinde alıcı (davalıya) başvurabilir”.

B. Öğreti Görüşleri

Öğretide, lehtarın teyit bankasına doğrudan doğruya başvurup başvuramayacağı konusunda birbirine iki ana fikir savunulmaktadır. Örneğin *Kaya*, teyit işlemi ile beraber muhabir bankanın lehtara karşı, kapsam ve unsurları akreditif bankasının sorumluluğu ile aynı nitelikte olan; ancak ondan tamamen bağımsız bir yükümlülük üstlendiğini; birörnek kurallarda da bu yükümlülüğün niteliğinin, âmir bankanın sorumluluğuna “ilave” kesin bir taahhüt olarak tanımlandığını; bu düzenlemeden de hareketle öğretide çoğunlukla her iki bankanın da lehtara karşı müteselsilen sorumlu olduğunun kabul edildiğini belirtmektedir. Yazar, muhabir bankanın akreditifi teyit etmekle, çoğu zaman bu bankanın aynı zamanda ödeme bankası sayıldığını; ancak taraflar arasında ödemeye ilişkin olarak bu yönde bir anlaşmanın yer almaması hâlinde, akreditif bedelinin her iki bankada da ödenebilir nitelikte olduğunu; bu yüzden lehtarın bedeli kimden talep edeceği konusunda seçimlik bir hakkının bulunduğunu da eklemiştir.¹⁵

Doğan da, teyit ile birlikte, akreditif bankası ile teyit bankasının akreditif bedelinin ödenmesi konusunda lehtara karşı müteselsilen sorumlu olacağını savunmakta; arkasından da öğretilerdeki seçimlik hak görüşünü savunanlara değinmekte; sonra da Yargıtay’ın aksi yöndeki kararlarını belirtmektedir. Yazar, teyitli akreditifte akreditif bankasının yanında, teyit bankasının bağımsız ve aslı yükümlülüğünün olduğunu; bu bankanın aynı akreditif bankası gibi lehtara karşı mücerret aslı ve bağımsız borç altına girdiğini, yani ikinci bir akreditif bankası gibi olduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla lehtar, dilerse akreditif bankasından, dilerse teyit bankasından ödeme talebinde bulunabilir. Lehtar, bankalardan birinden ödeme talebinde bulunmuş ve banka

¹⁵ *Kaya, Arslan, Belgeli Akreditifte Lehtarın Durumu*, İstanbul 1995, s. 13-14; *Kaya, [Teoman /Helvacı/Kendigelien/Nomer Ertan], a. g. e., N. 797-798.*

ödeme yapmamışsa, diğer bankadan ödeme talebinde bulunma hakkına sahiptir. Önce ödeme talebinde bulunulan banka hangisi olursa olsun, bu durum bir fark yaratmayacaktır. Yazar bu görüşe gerekçe olarak da, teyitli akreditiflerde temel amacın, lehtarın akreditif alacağını güvence altına almak olduğunu belirtmektedir.¹⁶

Tekinalp, muhabir bankanın akreditifi teyit etmekle, akreditif bankasının koşulları ile özdeş; fakat akreditif lehtarına karşı bağımsız bir borç altına girdiğini belirtmekte; teyit ile akreditif bankasının borcu yanında, ikinci bir borç oluştuğu ve bu hâlde bankaların lehtara karşı müteselsilen sorumlu olduğunu savunmaktadır.¹⁷

Ekici, müteselsil sorumluluğu belirtmemekle beraber, bir akreditifin teyitli olması koşulunun, yabancı bir ülkedeki akreditif bankasının taahhüdü ile yetinmeyerek kendi ülkesindeki bir bankanın da taahhüdünü isteyen lehtarın isteminden kaynaklandığını; bu akreditif türünde muhabir bankanın da bağımsız olarak ödeme taahhüdü altına girdiğini belirtmektedir. Akreditif bankasından aldığı teyit talimatına uyarak akreditife teyidini ekleyen ve böylece teyit bankası konumuna giren muhabir banka için bu teyit, akreditif koşullarına uygun belgelerin kendisine ibrazı üzerine derhâl ödeme yükümlülüğünü oluşturur. Akreditif koşullarına uygun belgelerin ibrazı hâlinde muhabir bankanın, akreditif bankası tarafından rambuse edilip edilmeyeceğine bakılmaksızın ödeme yapması gerekir. Teyit bankasının sorumluluğu âmir banka kadar önemli ve birinci derecedendir. Akreditif koşullarına karşı gelirse, lehtar hem âmir bankaya, hem teyit bankasına karşı yasal yollara başvurup alacağını takip edebilir.¹⁸

Yukarıdaki görüşlere karşılık *Reisoğlu*, teyit bankasının olduğu durumlarda (ödeme yeri bankası teyit bankası olacaktır) lehtarın ödeme yeri bankasına başvurmadan akreditif bankasına başvurmasının mümkün olmadığını savunmaktadır. Ödeme yeri bankasının, lehtarın başvurusu üzerine ödeme yükümlülüğünü yerine getirmemesi veya getirememesi durumunda lehtarın akreditif bankasına başvuru hakkı doğar. Ödeme yerinde herhangi bir nedenle ödemenin yapılmaması

¹⁶ Doğan, Vahit, *Uluslararası Ticarete Ödeme Aracı Olarak Akreditif*, B. 2, Ankara 2005, s. 53, 233.

¹⁷ Tekinalp, Ünal, *Banka Hukukunun Esasları*, İstanbul 1988, s. 429-430.

¹⁸ Ekici, Akın, *Akreditifin Hukukî Niteliği ve Tarafların Yükümlülükleri*, İstanbul 1995, s. 27-28, 33-34.

akreditif bankasına başvuru için yeterlidir. Buna karşılık, görevli banka –ki bu banka teyit bankası da olabilir– akreditifi o ülkedeki hukuka göre borcu sona erdirecek biçimde ifa ederse, lehtar hacizler nedeniyle kendisine ait akreditif bedeli üzerinde tasarruf edemese de bu durum, akreditifin ödenmiş olduğu olgusunu değiştirmez. Yani lehtarın artık akreditif bankasına ödeme için başvurması söz konusu olmaz.¹⁹

Poroy/Yasaman, teyitli akreditifte muhabir bankanın teyit vermek suretiyle âmir bankanın ödeme yapma sorumluluğuna kendi taahhüdünü eklediğini; dolayısıyla âmir bankanın ödemeyi gerçekleştirememesi hâlinde satıcının, muhabir bankaya başvurarak bedeli talep olanağına sahip olacağını belirterek, örtülü de olsa müteselsil sorumluluğun olmadığı sonucuna varılacak görüş ileri sürmektedir.²⁰ Böylece bu görüş doğrultusunda, lehtar öncelikle teyit bankasına başvurmak zorunda kalacaktır.

Bozkurt'a göre, teyit edilmiş bir akreditifte görüldüğünde ödeme öngörülmüş ise bedelin ifası ancak ödeme bankasından istenebilir. Aksi teyit bildiriminde belirtilmedikçe teyit bankası aynı zamanda ödeme bankası niteliğine sahip olduğundan, teyit bankası ifa yeri olarak kararlaştırılmış olacaktır. Bu nedenle de lehtar öncelikli olarak teyit bankasından ödeme talep edecektir. Teyit bankasının ödeme güçlüğü veya benzer bir nedenle akreditif bedelini ödeyememesi durumunda, lehtar akreditif bankasından talepte bulunabilecektir.²¹

C. Görüşümüz

Hukuk Genel Kurulu Kararı'nda tartışılan ve yukarıda özetlenen öğreti görüşlerinde de ön plâna çıkan nokta, teyitli akreditifte lehtarın teyit bankasına başvurmadan doğrudan akreditif bankasına başvurup başvuramayacağıdır. Bu konuda birbirine zıt iki fikir savunulduğu yukarıda belirtilmişti. Yargıtay'ın yerleşik içtihadının ise, lehtarın öncelikle teyit bankasına başvurması; akreditif bankasına doğrudan başvuru olanağının bulunmaması olduğu görülmüştü. Ancak kanaatimizce, incelenen Hukuk Genel Kurulu Kararı'nda bu görüşlerden öte, somut

¹⁹ Reisoğlu, Seza, *Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Akreditif*, Ankara 1995, s. 149-150.

²⁰ Poroy/Yasaman, *a. g. e.*, s. 171.

²¹ Bozkurt, *a. g. e.*, s. 127-128.

olay açısından bir değerlendirme yapılmamıştır. Çünkü buradaki asıl sorun, lehtarın alacaklısı konumundaki kişinin akreditif bankasına haciz ihbarnamesi göndererek alacağını elde etmesinin mümkün olup olmadığıdır. Oysa Kurul, olayda sadece teyitli akreditif varmış gibi düşünmüş; uyuşmazlığı tetikleyen unsurun lehtarın alacaklısı olduğu göz ardı edilmiştir. Yargıtay'ın belirttiği gibi, teyit bankasına öncelikle başvuru zorunluluğu varsa, lehtarın akreditif bankasında bir alacağı doğmayacağı için, onun haciz ihbarnamesine olumsuz yanıt vermesi hukuka uygun olacaktır. Oysa diğer fikir benimsendiğinde lehtarın akreditif bankası nezdinde alacak hakkı doğacağı için, bu ödemenin artık lehtara yapılmaması gerekecektir.

Biz aşağıda açıklayacağımız gerekçelerle Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun Kararı'na katılmıyoruz. Bu konuda görüş bildiren *Kaya* ve *Tekinalp*'in yaklaşımı daha doğru geldiği gibi, bu görüş benimsenmesi bile en azından bu somut olay açısından teyit bankasına gidilmesinin gerekmediğine karar verilmesi gerekirdi. Hatırlanacağı gibi, anılan yazarlar teyit bankasının yükümlülüğünün niteliğini âmir bankanın sorumluluğuna ek bir taahhüt olarak tanımlanmakta ve bu yüzden her iki bankanın da lehtara karşı müteselsilen sorumlu olacağını kabul etmekteydi. Gerçekten de, her şeyden önce Yargıtay dahi teyit bankasının taahhüdünü ek, kesin, bağımsız ve soyut bir taahhüt olarak kabul ettiğine göre, burada müteselsil sorumluluğun benimsenmesi hem teyit işleminin niteliğine uygundur, hem lehtarın akreditif ilişkisindeki durumunu anlamlı bir şekilde güçlendiren manzara yaratmaktadır.

Normalde önce teyit bankasına başvuru zorunluluğu bir görüş olarak savunulsa bile, yukarıda belirtildiği gibi, en azından bu somut olay açısından diğer görüşün benimsenmesi gerekir; çünkü aksi fikri savunan yazarlar lehtarın akreditif bankasına başvurması olasılığını dikkate almıştır. Oysa burada başvuru yapan lehtar değil, lehtarın alacaklısıdır. Yargıtay kararı benimsendiğinde, alacaklının Almanya'da mukim teyit bankasına başvurması zorunluluğu doğacaktır ki, bunun alacaklının alacağına kavuşmasında ne kadar büyük bir engel olduğu tartışmadan uzaktır. Almanya'daki teyit bankasına yönelik bir ihtiyatî tedbir kararı alınması da sonuç doğurmaz; çünkü bir mahkeme kararının tanınması veya tenfiz edilmesi için, bu kararın kesinleşmiş olması gerekir. Geçici hukukî koruma tedbirleri, niteliği gereği tenfize konu olmaz. Bu yüzden, somut olayda alacaklının Almanya'da hukukî yol-

lara başvurması zorunlu olacaktır. Kaldı ki, olaydan anlaşıldığı kadarı ile akreditif bankası Vakıflar Bankası'na birinci haciz ihbarnamesi gönderildikten sonra, lehtar teyit bankasından parayı almıştır. Alacaklının bu parayı ondan alması ise zorlaşmıştır. Bu karar ile alacaklının, borçlusunun üçüncü kişideki alacağına kavuşması, alacaklının inisiyatifine bırakılmıştır. Lehtar bu koşullarda hiçbir zaman akreditif bankasına başvurmayacak; onun başvuru yapması için de zorlanması söz konusu olmayacaktır. Kaldı ki, akreditifte teyidin anlam ve önemi Yargıtay'ın muhtelif kararlarında da belirtildiği gibi ilave, kesin, aslı ve soyut bir taahhüttür. Dolayısıyla mademki teyit bankasının "teyidi"nin anlamı budur, o hâlde alacaklının önce teyit bankasına başvuru zorunluluğunun olduğundan söz etmek, akreditifin teyidi ile bağdaşmamaktadır.

Teyit bankası ile akreditif bankasının müteselsilen sorumlu olduğunu teyit eden bir diğer nokta da, *Kaya'nın* belirttiği gibi bankanın "...kapsam ve unsurları akreditif bankasının sorumluluğu ile aynı nitelikte olan, ancak ondan tamamen bağımsız bir yükümlülük üstlenme"sidir. Bilindiği gibi müteselsil borçlulukta borçluların her birinin borcu diğerlerinden bağımsızdır. Her bir müteselsil borçlu, alacaklıya karşı bağımsız bir borç yüklenmiştir. Hukuk Genel Kurulu Kararı'nda bir yandan müteselsil borçluluğun olmadığı anlamına gelen bir sonuca varılmış, diğer yandan da teyit bankasının lehtara yaptığı ödemedan dolayı akreditif bankasına "halef olacağı" ifade edilmiştir. Buradaki halefîyet Borçlar Kanunu'nun 109. maddesi anlamında kullanılmışsa, yadırgatıcıdır. Burada "fiilî" bir halefîyetten söz edilebilirse de hukukî anlamda halefîyetten bahsetmek olanaksızdır. Halefîyet özel ve teknik bir anlama sahip olup, halef olan kişinin başkaca bir işleme gerek kalmaksızın tüm hakların kendisine geçmesi anlamına gelmektedir. Daha da önemlisi, hukukumuzda halefîyet sadece kanundan doğar²². Sözleşme ile veya yorum yolu ile halefîyetten bahsetmek mümkün değildir. Bu yüzden, Karar'da müteselsil borçluluktan söz edilmemesine rağmen, halefîyetten bahsedilmesi ayrı bir çelişkidir. Yargıtay kararında teyit bankasının akreditif bankasına karşı bir rücu alacağı olduğundan söz edilmektedir. Acaba burada müteselsil sorumluluk yoksa bu rücunun dayanağı nedir? Bu konuda kararda bir açıklık bulunmamaktadır. Mademki teyit bankası, lehtara karşı bağımsız ve soyut bir taahhüt altına

²² Bu konuda bkz. Kılıçoğlu, Ahmet, *Türk Borçlar Hukukunda Kanunî Halefîyet*, Ankara 1976.

girmiştir; o halde bu rüçunun halefiyetle destekli olması ve dayanağının da Borçlar Kanunu'nun 147. maddesi olması gerekmez miydi?

Aksi fikri savunan yazarların öncelikle teyit bankasına gidilmesi gerektiği hususunda doyurucu bir gerekçe ileri sürdüklerini söylemek de mümkün değildir. Birörnek kuralların ilgili maddesinin amaçsal yorumu ve teyit bankasının konumu ve ilişkiye dâhil olma amacı bir arada değerlendirildiğinde, müteselsil sorumluluk sonucu da çıkmaktadır. Yukarıda belirtildiği gibi, bu somut olay açısından da ödeme talebinde bulunan kişinin lehtar değil, lehtarın alacaklısı olduğu düşünüldüğünde bu sonucun kabul edilmesi evleviyet gereğidir.